

Ruim twee jaar verschil in levensduur van de koe tussen de 25

Sectorbreed aan de

Wat voor actie is er nodig om de levensduur van de Nederlandse melkkoe te vergroten? Onderzoekers werkten aan een stappenplan. De ideeën gaan van het ontwikkelen van betere kengetallen tot het geven van (financiële) prikkels om de levensduur te verhogen.

tekst Jaap van der Knaap

Er zijn diverse redenen te noemen waarom de levensduur van de Nederlandse koe omhoog zou moeten. Zo kunnen de opfokkosten over meerdere productie jaren worden verdeeld dankzij een hogere gemiddelde leeftijd. Bij een hogere levensduur is minder jongvee noodzakelijk en dat is gunstig voor het milieu en de mineralenwetgeving. Ook vanuit maatschappelijk oogpunt en voor het imago van de rundvee sector is het werken aan een gezondere en daarmee duurzame melkkoe gewenst. Het is dan ook niet voor niets dat LTO Nederland twee jaar geleden de ambitie uitsprak in 2020 een gemiddelde leeftijd te hebben die twee jaar hoger is. Veeverbeteringsorganisatie CRV maakt er evenmin een geheim van dat ze nastreeft genetica te leveren waarmee koeien een jaar ouder kunnen worden.

Maar wat moet er gebeuren om de gemiddelde leeftijd te laten stijgen? En is het verhogen van de levensduur wel realistisch? Met die vragen ging de projectgroep 'Verlengen levensduur melkvee' aan de slag. De projectgroep kwam half september met een rapport en een stappenplan, geschreven in opdracht van de Duurzame Zuivelketen, een samenwerkingsverband tussen LTO Nederland en de Nederlandse Zuivelorganisatie NZO.

Te weinig kengetallen beschikbaar

Met behulp van gegevens van CRV maakten de onderzoekers eerst een analyse van de beschikbare kengetallen (zie tabel 1). 'Het goede nieuws is dat er tussen de veestapels veel variatie zit qua levensduur', zo stelt Jelle Zijlstra, onderzoeker bedrijfsmanagement Wageningen UR Livestock Research en een van de leden van de projectgroep. Op de 25 procent bedrijven met de laagste levensduur lag de gemiddelde leeftijd op 4,9 jaar, op de 25 procent bedrijven met de hoogste levensduur was dat 7,1 jaar. 'Dat is een verschil van 2,2 jaar. Dat grote verschil geeft aan dat het een deel van de bedrijven lukt om de koeien duidelijk ouder te laten worden dan het gemiddelde van 5,9 jaar', aldus Zijlstra.

Tabel 1 maakt duidelijk dat de hoge levensduur

Duurzame Zuivelketen wil werk maken van het verhogen van de levensduur van de Nederlandse melkveestapel

procent slechtste en de 25 procent beste melkveebedrijven

slag met levensduur

wordt bereikt op bedrijven met een kleiner aantal koeien (71 tegenover gemiddeld 79), die niet de hoogste jaarproductie realiseren (8090 kg melk tegenover 8311 gemiddeld). 'De exacte oorzaak van dit verschil vergt nader onderzoek. De specialisten die wij benaderden, hebben aangegeven dat voor alle bedrijven geldt dat een hoge werkdruk soms ten koste gaat van diergezondheid. Mogelijk speelt dit op grote bedrijven iets meer dan op kleine', zo stelt Zijlstra. De minder hoge productie, de hogere afkalftijd bij de vaarzen en de langere tussenkalftijd in tabel 1 geven volgens Zijlstra aan dat de bedrijven met een hogere levensduur meer geduld hebben met het vee. 'De koeien hoeven er niet maximaal te presteren. Je ziet ook dat er wat langer gewacht wordt met insemineren.'

Zijlstra had graag meer inzicht gehad in wat nu echt de verschillen in levensduur veroorzaakt. 'Zijn het bedrijven die veel weidegang toepassen? Hoe ziet de huisvesting eruit en belangrijker nog: wat zijn de uiteindelijke economische resultaten? Wat levert een maand langere levensduur op? We hebben nog onvoldoende kennis van kengetallen en maatregelen waarmee veehouders gericht op levensduur kunnen sturen', aldus Zijlstra.

De levensproductie bij afvoer bereikte een piek in

2008 en liep de laatste jaren langzaam terug naar ongeveer 30.000 kg melk. De uitbraak van blauwtong en het schmallenbergvirus en het sluiten van de grenzen voor Nederlandse exportvaarzen hebben negatieve gevolgen gehad voor de levensproductie.

Vooruitkijkend zal het wegvallen van het melkquotum in 2015 volgens de onderzoekers geen invloed hebben op de levensduur. Bedrijven die groeien, zullen meer vaarzen laten afkalven. Daardoor zullen er tijdelijk extra jonge koeien zijn en worden er relatief meer jonge koeien afgevoerd. Aan de andere kant zal er zuiniger omgegaan worden met oudere koeien omdat iedere kilo melk direct geld oplevert. Dit leidt tot een hogere levensduur. De effecten van al deze factoren zorgen er uiteindelijk voor dat de gemiddelde leeftijd bij afvoer niet noemenswaardig zal veranderen.

Elke lactatie 20 procent afvoer

De onderzoekers keken ook naar de redenen van afvoer en analyseerden daarvoor gegevens van 87.000 afgevoerde koeien vanuit het programma VeeManager van CRV. Het bekende drietal vruchtbaarheid (19%), celgetal/mastitis (18%) en benen en klauwen (15%) werden het vaakst genoemd als afvoerredenen. Dat pleit er volgens de onderzoekers voor om te gaan werken aan programma's die de diergezondheid kunnen verbeteren.

Verrassender was de uitkomst dat na elke afkalving ongeveer 20 procent van de dieren niet meer startte met een volgende

lactatie. Van alle vaarzen startte 86 procent nog met een tweede lijst, terwijl van de tweedekalfskoeien 67 procent nog startte met een derde lijst (zie tabel 2). 'Over het algemeen wordt aangemen dat het vooral vaarzen zijn die vroegtijdig het bedrijf verlaten', stelt Zijlstra. 'Wij zagen dat het wel wat genuanceerder ligt.'

Een aantal veehouders (met hoge levensproducties bij afvoer), dierenartsen en veehouderijspecialisten werd voor het onderzoek benaderd om mee te denken over oplossingen om de levensduur te verhogen. Deze interviews zijn gebruikt om een routekaart, een stappenplan, te maken die de sector kan inzetten om de levensduur te verhogen.

In het stappenplan stellen de onderzoekers voor om betere kengetallen te ontwikkelen die inzichtelijk maken wat levensduur daadwerkelijk oplevert. Ook het delen van kennis over diergezondheid en daarmee samenhangend de levensduur via studiegroepen kan veehouders stimuleren om aan de slag te gaan met levensduur. Duurzame Zuivelketen heeft inmiddels gemeld met deze twee adviezen aan de slag te willen gaan.

Het voorstel van de onderzoekers om via (financiële) prikkels de veehouders te bewegen om de levensduur te verhogen, krijgt nog geen vervolg. 'Je zou kunnen denken aan verplichte deelname aan cursussen die punten opleveren of extra melkgeld als bepaalde resultaten worden bereikt op het gebied van levensduur', zegt Zijlstra.

Een jaar extra niet reëel

Een ander advies in het stappenplan is dat de beleidsplannen beter op elkaar afgestemd moeten worden. 'Regelgeving over een strenger antibioticabeleid kan ervoor zorgen dat koeien niet meer wor-

	levensduur				
	gemiddeld	0-25% (laagste)	25-50%	50-75%	75-100% (hoogste)
aantal bedrijven	70.826	17.748	17.679	17.731	17.668
levensduur (jaren)	5,9	4,9	5,5	6,1	7,1
levensproductie (kg melk)	30.299	22.740	27.970	31.948	38.569
lactatiedagen	1156	861	1058	1212	1496
afkalvingen	3,6	2,8	3,3	3,7	4,5
aantal koeien	79	79	84	80	71
kg melk (rollend jaargemiddelde)	8311	8453	8392	8308	8090
percentage vaarzen	32,9	36,6	33,9	31,9	29
celgetal	216	209	213	217	227
afkalftijd vaarzen (dagen)	798	789	795	799	808
percentage non return 56 (dagen)	64	63,4	63,7	64,1	64,8
interval afkalven 1e ins. (dagen)	99,9	97,9	98,8	100,2	102,9
tussenkalf tijd (dagen)	414	410,3	412,5	414,7	418,4
beengebruik	4,69	4,62	4,75	4,68	4,70
uier	80,6	80,6	80,6	80,6	80,6
totaal exterieur	80,4	80,4	80,4	80,4	80,3

Tabel 1 – Bedrijfsjaargemiddelden voor levensduur voor mpr-bedrijven van 2006 tot en met 2012, ingedeeld in percentages (bron: CRV)

1e lactatie	2e lactatie	3e lactatie	4e lactatie	5e lactatie
100 procent	86 procent	67 procent	45 procent	28 procent

Tabel 2 – Percentage melkkoeien dat een lactatie start in procenten van het aantal koeien dat is gestart in de eerste lactatie (bron: CRV)

den behandeld maar sneller worden afgevoerd. Daar waar het winst betekent voor het een, verlies je het bij het ander', vertelt Zijlstra.

Hoe reëel zijn de ambities eigenlijk om levensduur te verhogen? Zijlstra temperde de verwachtingen. 'We hebben de ambities statistisch geanalyseerd. De gemiddelde leeftijd van de koeien op alle bedrijven in ons onderzoek was 5,9 jaar, met een standaardafwijking van 0,9 jaar. Dat betekent dat 95 procent van alle bedrijven een gemiddelde leeftijd had die tussen de 4,1 en 7,7 jaar lag. Het zou een prestatie van formaat zijn als binnen tien jaar de leeftijd van alle bedrijven met 180 dagen verlengd zou kunnen

worden. Het is prijzenswaardig dat de sector heel ambitieus inzet, maar het verhogen van de levensduur met een jaar, laat staan met twee, is in mijn ogen niet reëel binnen zeven jaar.'

Dat het verhogen van de levensduur iets is van de lange adem en afhankelijk is van veel factoren, wordt volgens Zijlstra ook duidelijk gemaakt in het rapport. 'Het is een multifactorprobleem. Je kunt niet aan één knop draaien en dan verwachten dat het is opgelost, er zijn veel factoren die de levensduur uiteindelijk bepalen. Dat de Duurzame Zuivelketen er voor heeft gekozen om de focus te leggen bij het verbeteren van het management lijkt me een eerste goede stap.'

Toon van Hoof: 'Financiële prikkel via melkprijs echt niet nodig'

'We moeten op zoek naar nieuwe kengetallen die inzichtelijk maken wat een hogere levensduur economisch daadwerkelijk oplevert. Wanneer je dat aan de veehouder kunt laten zien, dan is een financiële prikkel om de levensduur te verhogen, bijvoorbeeld via een hogere melkprijs, echt niet nodig.' Het is een reactie van Toon van Hoof, portefeuillehouder rundveehouderij en diergezondheid bij LTO op het projectrapport van 'Verlengen levensduur melkvee'.

Van Hoof is ook lid van de Duurzame Zuivelketen en vindt niet dat het nastreven van een hogere levensduur 'voor de

muze uitlopen' betekent. 'We moeten dit thema als sector oppakken. De

rundveesector heeft een goed imago, maar er zijn al wat speldenprikken uitgedeeld door dierenrechtenorganisaties dat ook de rundveehouderij moet blijven werken aan dierenwelzijn en diergezondheid. Het verhogen van de levensduur hoort daarbij.'

'We moeten wel oppassen dat we niet alleen het economische belang hiervan naar voren brengen, anders gaat het tegen je werken', zegt Van Hoof. 'Maar dat is het mooie van het verhogen van levensduur: zowel de sector als de consument streven hetzelfde doel na.'